

Crkveno-glazbena djelatnost Stanislava Prepreka u petrovaradinskoj župi sv. Roka

Đuro Rajković, Petrovaradin

(nastavak 2.)

Mislim da je pored svega do sad rečenog neophodno potrebno kazati nešto i o Preprekovu nastojanju oko obnove orgulja 1929/30. u ovoj župi.

Ima mnogo orguljaša i voditelja crkvenog pjevanja, koji orguljama ne pridaju nikakvu važnost. Oni su poput uredskih pisara, koji izvršavaju samo ono za što su plaćeni, a sve ostalo ih se ne tiče.

Međutim, u slučaju Stanislava Prepreka, stvari stoje sasvim drugačije. Tijekom svog crkveno-glazbenog rada, a i uopće, uvijek se brinu o ispravnosti i kvalitetu orgulja, koje s pravom nazivamo kraljicom instrumenata. Prema orguljama se i nije mogao drugačije odnositi kao izvanredan skladatelj i nenadmašan improvizator. Zato je sasvim prirodno što je već 1928. započeo s akcijom obnove orgulja u svojoj župi. Krajnju ozbiljnost i neophodnost jednog takvog potihvata predočio je i župniku i crkvenim tutorima. Predložio im je da izvršilac obnove dotrajalih orgulja svakako bude M. Majdak iz Zagreba, naš najbolji tadašnji orguljar. Poslije radnog sastanka sa župnikom i tutorima na kome su ispitane sve mogućnosti takvog projekta, došlo se do zaključka da je to neizvodljivo zbog velikih materijalnih troškova, koje crkvena blagajna ne bi mogla pokriti. Zato se počelo tragati za novim, jeftinijim rješenjem, pa je Preprek bio prinuđen predložiti orguljara Vjenceslava Holuba iz Slavonske Požege, koji je smatran solidnim majstorom. Tako je orguljaru Holubu bila povjerena obnova starih, mehaničkih, orgulja. No, kasnije se ipak izpostavilo da to nije bila dobra odluka, ne samo zbog kakvoće Holubova rada, nego još više zbog njegove sklonosti piću.

Iz tri pisma (ne znam da li ih je bilo više) pisana orguljaru Holubu, te iz jednog kratkog pisanog prof. Duganu, možemo sasvim dovoljno saznati o nastojanju i doprinosu S. Prepreka u rješavanju ovog pozamašnog posla.

Preprek je također inicirao stvar i u pitanju kolaudacije orgulja. Vrlo je nastojao da na kolaudaciji svira Franjo Dugan. Taj plan je, na žalost, propao pa je umjesto Dugana svirao kantor novosadske katedrale Jakob Leh.

Da bih što zornije prikazao Preprekovo zalaganje oko obnove orgulja u ovoj župi, moram navesti nekoliko njegovih rečenica iz pisma upućenog prijatelju i kolegi Ivanu Jagodiću 14. VIII. 1928. Evo toga kratkog Preprekova izvještaja: »Iduće godine (do Duhova) bit će opravljene i obnovljene naše župne orgulje i to ovako: nov sviraonik, pneumatizacija, nove svirale, orgulje za 1 m maknuti natrag, a ostaje samo ormar i mijeh.

Dispozicija će biti ova: Principal 8', Bourdon 8', Salicional 8', Flauta 4', Mixtura 2 2/3', Subbas 16' — Pedalna spojka, Superoktavna i Suboktavna spojka.

Gumbi: MF, F, Pleno, Ukidač i Calcant.

Dakle, bit će makar male, ali orgulje! Jer ove sada već su skoro neupotrebe.

Orguljarski majstor — Holub.

Da sam ja to sve postigao teškom mukom dugotrajnim nagovaranjem i razlaganjem — možeš si lako zamisliti.

Neka nam sada Preprekova pisma orguljaru Holubu i prof. Duganu, mađa samo djelomice, svjedoče o njegovu doprinosu obnovi orgulja u crkvi sv. Roka.

O GRADNJI NOVIH ORGULJA U CRKVI SV. ROKA 1929/30.

Vrlo poštovani g. Holub,

Primio sam Vašu kartu. Kako vidim, cijela je stvar postala još zamršenija i dalja rješenju. Želim učiniti još posljednji pokušaj, da spasim dobru stvar. Činim ovo iz vlastite inicijative bez ičijeg znanja.

Cijelo pitanje o popravku orgulja bilo je pokrenuto mjesec dana prije Vašeg dolaska. Preporučio sam g. župniku da Vas pozove, što je on nakon dugog oklijevanja i učinio; stvar je odmah spočetka pomalo zapinjala. Glavna smetnja bio je novac. Nitko nije pravo znao s koliko novaca raspolaže crkveni odbor. To ste otprilike čuli. Kakvu je svrhu to imalo, ne znam.

Kad su stigla Vaša dva prijedloga, nastala je opet zabuna budući da u 2. prijedlogu nije sve zaokruženo na 20.000 dinara, kao što ste usmeno bili rekli, no, jedan crkveni tutor uopće nije bio za opravak. Konačno je rekao da se sazovu župljani i da se upitaju da li su voljni izdati toliku svotu, što znači isprazniti crkvenu blagajnu, budući da on ne želi snositi odgovornost za toliko izdatak. Time je stvar došla na mrtvu točku. No, na Spasovo prije mise otišao sam g. župniku i predložio mu neka poslušaj taj savjet crkvenog tutora i neka sazove narod poslije mise. Nakon dugog nagovaranja on pristane na to i oglasi u crkvi Vaš 2. prijedlog, ali spomene samo okruglu svotu od 20.000 dinara bez onog dodatka.

Župljani ostanu poslije mise i ja im pročitam Vaša dva prijedloga i razložim stvar. No, g. župnik ne daje da se što rekne o dodatku. Mislio sam da taj dodatak, koji ne bi bio tako velik, neće ni uzeti u obzir, budući da će se lako namiriti. Teškoća zaista ne bi bilo.

Narod jednodušno pristane na 2. prijedlog, a osobito zato što će cijela stvar biti gotova do Adventa.

Mislio sam da će g. župnik odmah zatražiti odobrenje ordinarijata, a ovaj dodatak da će kasnije izravnati. Međutim, g. župnik opet oklijeva, ništa ne govori. Za koji dan sam govorio s njim. Bio je mišljenja da bi cijeli posao trebalo zaokružiti na 20.000. Ja sam to također mislio i zato sam naumio da Vam što prije pišem. On je u to moje pismo dodao par riječi o tome.

Poslije Vašeg odgovora bili smo ponovno iznenađeni, ne radi nepopuštanja, nego radi tolikog odlaganja posla. Ponovno sam nagovarao da se traži odobrenje, a dodatak da se namiri poslije. Nakon zavlacenja od par dana konačno je rekao da je i drugi crkveni tutor privolio da se radi. No, jučer mi nenadano veli, da neće tražiti nikakvo odobrenje i da neće više brinuti za stvar budući da se tutori ne brinu (kao da je njihova dužnost voditi tu akciju; Vi možete ovdje opaziti da su uloge, na žalost, zamijenjene!).

Zato sam odlučio učiniti ovaj posljednji korak. Narod ne zna (osim g. župnika, mene i crkvenih tutora) za onaj dodatak, a moje je duboko uvjerenje da biste mogli zaokružiti na 20.000 dinara i to upravo kraj svih drugih poslova u kojima se nalazite (to više što je tekijska pogodba po Vas vrlo povoljna!), pa zato Vas ponovno molim da biste pristali na zaokruženje te svote. Rekao sam g. župniku, da sam malo boljega materijalnog stanja sam bih preuzeo na svoj trošak taj dodatak, no, kad to ne mogu, činim ono što mogu.

Vrlo poštovani g. Holub,

Budući da u zadnjem listu spominjete i mene grudeći me, dužnost mi je da Vam odgovorim i odbijem od sebe sve osvade koje mi zlonamjerno pripisujete.

Vi ste sami usmeno predložili 20.000. dinara sa svim troškovima kao i za tekijske i mi smo očekivali takav ugovor. Međutim, Vi ste ugovor načinili drugačije, ali ste metnuli garanciju kao što ste usmeno rekli 5 godina.

Na Spasovo sam sakupljenom narodu čitao oba Vaša projekta. Kad sam došao do mjesta gdje piše da osim 20.000 dinara ima crkveni odbor snositi trošak za koštu i podvoz materijala reče mi g. župnik da prekinem čitanje. Učinio sam to misleći da crkveni odbor ne želi da se i to saopći narodu, budući da je glavno da pristane na izdatak od 20.000, a drugo će oni sami učiniti.

Međutim, poslije sam od g. župnika saznao da crkveni odbor nikako ne pristaje na taj dodatak. nego će od Vas tražiti da za okruglih 20.000 sve uradite. Da sam to znao pročitao bih i Vaš dodatak i uvjeren sam da bi narod i na to pristao. Poslije sam, dapače, rekao neka se i za to narod pita, no, oni nisu htjeli ni čuti.

Tek nakon narodnog odobrenja pristao je i drugi tutor. Bilo je, dakle, dosta neprimliko.

Nagovarao sam dalje g. župnika neka zatraži od preč. biskupskog ordinarijata odobrenje za još koju svotu, recimo 3.000 dinara. Na 2. dan Duhova 1928. pristao je na to, ali nakon dva dana, najednom mi veli da neće ništa tražiti i da više neće o tom ništa da zna. Poslije smo Vas zamolili da zaokružite svotu, a Vi ste odgovorili da ćete to moći, ali tako što ćete posao otegnuti do Duhova 1929. budući da ćete sami izraditi ono što bi inače morali naručiti iz inozemstva: znači, ako mi čekamo godinu dana za okruglu svotu, a Vi ništa ne gubite, odgovorite mi:

1. da li sam Vam ja odbio tu koštu i podvoz?
2. da li Vi prema svojoj vlastitoj izjavi nešto gubite?

Sve mi se čini da Vi hotimice zaboravljate ono što ste nam pisali, dakako Vama u korist, a sve nama na krivicu. To nije lijepo.

Dalje velite da bih Vas ja ogovarao kod g. Barleä. Ogovarati znači izmišljati, a sve ono što bih mu ja pisao bila bi sama fakta i sušta istina, mogli biste od njega zatražiti taj list da se osvjedočite.

A što kažete da se ja ne miješam u stvari koje me se ne tiču (Vi ste tako mislili, ali niste dobro napisali) to se vrlo varate. Te me se stvari jako tiču, jer sam ja potakao cijelo pitanje o popravku orgulja, Vas preporučio, zagovarao Vas gdje god sam i dokle sam mogao, a sada se radi Vaših postupaka moram stidjeti i slušati prigovore crkvenog odbora.

Zar to nije sramota?

Vrlo poštovani g. Holub,

Jamačno ste još prije 1. srpnja znali da ne možete doći k nama, a ipak niste o 1. srpnju ništa javili, što je svakako bila Vaša dužnost. Ta jedna karta. Tek kad Vam je g. župnik nakon dva tjedna i više pisao, Vi odgovarate da ne možete doći i navodite opširno više razloga, a stavljate kao rok izvršenja konac rujna. Dobro.

Međutim, ni poslije 1. rujna niste došli. Na upit i poziv g. župnika Vi ponovno odgovarate da ne možete doći i tražite 4.000 dinara predujma.

Dopustit ćete da takvo odugovlačenje, nakon što ste još proljetos (kad ste tražili novi mijeh) javili da je kod Vas kod kuće sve gotovo za naše orgulje, nije razumljivo. To više što su posljednji uvjeti crkvenog odbora krajnja granica mogućnosti i popustljivosti: sve gotove stvari predajte na željeznicu, dođite i smjesta dobijate 4.000 dinara.

Vaš ponovni negativni odgovor sve nas je iznenadio, a nakon ovog pisma mi ne možemo drugo, nego pretpostavljati kao pravo stanje stvari ove dvije mogućnosti:

1. da Vi još niste dovršili sve potrebno za naše orgulje ili
2. ako je doista kod Vas sve gotovo kao što ste javili onda nam hotimice zavljučite posao iz nekog prkosa ili osvetoljubivosti (Dugan!).

Jer, ako nužno trebate novac (mi ne pitamo za što ćete utrošiti tih 4.000 dinara, glavno je da ćete ih dobiti čim dođete), koje je rješenje bolje od gornjega? Gornjim rješenjem biva zadovoljen narod i svi mi ostali, budući da bi se posao konačno počeo raditi, a bivate zadovoljeni i Vi, jer odmah dobijate traženi predujam.

Budući da Vi to rješenje odbijate, ostaju samo one dvije mogućnosti, ili jedna ili druga.

Vi se ne možete tužiti na jeftinoću rada, jer mi već čekamo preko godinu dana, dakle, prošao je rok za koji ste obećali da možete sve uraditi za okruglu svotu od 20.000 dinara. Osim toga odobrena Vam je svota od 6.000 dinara za mijeh (iako je ovaj stari još dosta dobar; ja sam ga pregledao). Na to ste izjavili da sada više neće biti nikakve smetnje i da ćete još i više uraditi, nego je u ugovoru.

Dakle, molim: prema Vašim vlastitim izjavama Vi se više niti jednom riječju ne možete tužiti na jeftinoću.

Ovo Vam sve iskreno pišem zato, jer sam u Vas vjerovao kao u vješta graditelja orgulja, a sada budući da sam se toliko založio za tu pregradnju orgulja (za odobrenje onih 6.000 dinara osobno sam išao moliti onog drugog crkvenog tutora) moram slušati predbacivanje crkvenih tutora, jer sam Vas ja predložio. Jedan tutor je ovako rekao: »Zato smo se i odlučili za g. Holuba, što nam je baš g. učitelj njega preporučio na temelju brojnih pohvalnih izvještaja u »Sv. Ceciliji«.

Na Vašu prijetnju da ćete zaraditi na drugoj strani, ako Vam ne pošaljemo novac, odgovaram da ste za taj posao na drugoj strani, ako je pogodan, primili polovicu ugovorene svote, pa ako ga obavljate to bi drugu polovicu dobili tek nakon završenog posla, dakle, za par tjedana. Međutim, ako dođete k nama odmah dobijate zatraženi predujam. Dakle, taj izgovor nikako ne vrijedi.

Vi jedini možete cijelu tu stvar riješiti pravilno:

1. da odmah dođete, ako je sve gotovo za orgulje, ili
2. ako niste sve dovršili da nam to iskreno priznate i da nas ne zavaravate drugim izgovorima pa bi nam cijela stvar bila razumljiva.

To je jedini ispravan put i u tome se slažem s g. župnikom i crkvenim odborom, jer tu je u pitanju povjerenje naroda (pojedinci se neprestano raspituju o orguljama), a ne povjerenje nas dvojice, trojice.

Potraje li ovako dalje i Vi ostanete uporni kod Vaše odluke (koja se u tom slučaju može objasniti samo onim dvijema mogućnostima), bit ću prisiljen pisati preč. g. Barleä-u, a crkveni odbor će poduzeti posljednju intervenciju, a to će biti — sud.

U tom slučaju podloga svemu bit će Vaš ugovor, koji je prekršen u mnogim stvarima još prije početka samoga posla.

Vrlo cijenjeni g. profesore,

Zahvaljujem Vam na Vašem razjašnjenju i na Vašim uputama glede naših orgulja. Kakve su, takve su! Ja sam bio pisao Heffereru radi te iste pregradnje, no odgovoreno mi je, da to ne bi bilo moguće, nego najbolje da naručimo sasvim nove, što bi stajalo oko 50.000 dinara.

Mi ipak imamo sada skoro nove orgulje, a ukoliko nisu nove, tj. ukoliko se čuje stari materijal, neizjednačenost, itd., to valja odbiti na onih 18.000 dinara koje nismo morali izdati.

Slab Subbas 16' i slaba velika oktava u Principalu 8' su, dakle, nepopravljive greške; druge prema ovim iščekavaju. Ukoliko se dadu, sam ću ih nastojati popraviti. Neće mi biti prvi put (dakako po Vašim uputama).